
U Rabu, 25. veljače 2016.godine

PRIJEDLOG OBJEDINJAVANJA PROJEKATA U PARK-ŠUMI KOMRČAR - plan djelovanja

SA SVRHOM SUDJELOVANJA NA NATJEČAJU ZA POTPORU
EUROPSKE UNIJE

Ciljevi projekta

Globalni cilj

Park-šuma¹ Komrčar je vrijedno područje Grada Raba i njegovih žitelja. Rado je posjećena od žitelja otoka Raba, a predstavlja i vrijedan dodatak turističkoj ponudi grada i otoka. U istraživanjima² koja je provodila znanstvena zajednica Šumarskog fakulteta i Šumarskog instituta, park-šuma Komrčar uvrštena je u popis rijetkih šuma mediteranskog hrasta u Europi.

Glavni, globalni cilj ovog prijedloga projekta je **predstavljanje vrijednosti** park-šume Komrčar, kao i **poticaj društvu i upravnim tijelima** na njezino neinvazivno iskorištavanje i rekonstrukciju u godinama koje dolaze.

Lokalni ciljevi

Pravilno korištenje park-šume Komrčar zahtijeva **sanaciju i infrastrukturu**. Dosadašnjom nedovoljnom brigom, kao i nedostatkom jasne vizije o tome što se zapravo od park-šume Komrčar očekuje, odnosno nedovoljnom integracijom zahtjeva, Komrčar se našao u nezavidnom položaju.

Lokalni ciljevi koji su predstavljeni u ovom prijedlogu su:

- Gospodarenje i sanacija
- Posjetiteljska infrastruktura
- Oplemenjivanje parka
- Radionice
- Promocija, marketing i *brandiranje*
- Pronalazak modela financiranja

¹ Park-šuma je prirodna ili sađena šuma, veće bioraznolikosti i/ili krajobrazne vrijednosti, a koja je namijenjena i odmoru i rekreaciji.

² Rosavec R., 2006.: Park-šuma "Komrčar" na otoku Rabu – stanje i valorizacija

Analiza i rezultati

Gospodarenje i sanacija

U proteklih nekoliko mjeseci započelo je aktivno prikupljanje podataka o park-šumi Komrčar. O ovoj temi vođeni su razgovori s osobama koje su bile izravno i neizravno uključene u znanstvenu analizu ili gospodarenje park-šumom Komrčar. Uz razgovore, pristupilo se prikupljanju dokumenata, pri čemu se manji broj pokazao vrlo vrijednim³.

Potrebno je naglasiti da je u citiranom, posljednjem stručnom radu iz 2006. godine jasno upozoreno na propuste u gospodarenju koji pogoduju stvaranju klizišta i odrona u Zaštitnoj zoni⁴ park-šume Komrčar. Spomenute pojave su se i dogodile u vremenskom razmaku od nekoliko godina, što djelovanjem bujičnih tokova, što uzrokovanih ljudskom rukom⁵. Razlog propadanja je i činjenica da službe koje su proteklih godina bile zadužene za gospodarenje⁶ park-šumom Komrčar nemaju tehničke uvjete i osoblje koje može pristupiti šumskoj masi zbog velikog nagiba terena u Zaštitnoj zoni, tako da bi, u budućem postupanju, bilo preporučeno:

- revidirati kriterije prema kojima se upravljanje dodjeljuje; i/ili
- stvoriti pogodne uvjete prilikom sanacije Zaštitne zone park-šume Komrčar.

Šumsku masu na obroncima Zaštitne zone park-šume Komrčar u glavnini predstavlja populacija alepskog bora (*Pinus halepensis*), neautohtone crnogorične vrste drveća koja se koristila u pošumljavanju u upravljanim šumama zbog svojih povoljnih svojstava; brzog rasta, velike površine krošnje i korijenja, i otpornosti na sušna razdoblja. Ona predstavlja vrijedan element i u hidrotehničkom smislu, zbog sposobnosti apsorpcije velike količine tekućine i zadržavanja tla. Osim tih osobina, prednost borova je u šumarsko-tehničkom smislu zbog zaštite koje pružaju drugim vrstama dok se ne ukorijene i stasaju. U slučaju park-šume Komrčar radi se dominantno o hrastu crniki (*Quercus ilex*).

Dugogodišnjom nedostatnom brigom i nemogućnošću upravljanja, nedostatkom plana i slabom umreženošću stručnog kadra s ustanovama za upravljanje, dolazi do starenja populacije borova i njihovog pretjeranog rasta u ukupnoj šumskoj masi, što se inače i pokazala kao tendencija kod alepskog bora⁷. Osim masenog udjela, alepski borovi koji rastu pod približno horizontalnim nagibom daju krajoliku šetnice fra Odorika Badurine i obroncima Zaštitne zone park-šume Komrčar prepoznatljivu atmosferu i lijep izgled.

³ Španjol, Ž., S. Wolf, 1994: Biološko-ekološka i pro-storna valorizacija park-šume Komrčar na Rabu; Rosavec R., 2006.: Park-šuma "Komrčar" na otoku Rabu – stanje i valorizacija; Šimičić, J., 1968: Izvještaj o stanju šteta u park-šumi Komrčar na Rabu

⁴ Rubni dio park-šume Komrčar uz Šetalište fra Odorika Badurine, izložen najvećem djelovanju atmosferskih pojava. (bilješka 2. str. 2. za nacrt ZZ PŠ Komrčar).

⁵ Uklanjanje cjelokupne šumske mase na obronku ZZ PŠ Komrčar, lokalitet ispod ruševina crkve sv. Ivana

⁶ Hrvatske šume, podružnica Rab i Javna ustanova Priroda

⁷ Tekić I., Furst-Bjeliš B., Durbešić A., 2014.: Rasprostranjenost alepskog bora (*Pinus halepensis* Mill.) i njegov utjecaj na vegetaciju i strukturu pejzaža šireg šibenskog područja

No, takva situacija, bez šumarsko-tehničkih zahvata i mehaničke stabilizacije, ugrožava integritet tla.

U istraživanju saznajemo da, gubitkom tla i vegetacije na spomenutom tlu zaštitna zona nestaje, odnosno gubi svoju funkciju. Time središnji sloj same park-šume biva izložen djelovanju meteoroloških uvjeta i pojave vododerina⁸ koje potpomažu štetu uzrokovanu bujičnim tokovima. Nabrojane pojave su kumulativne naravi i mogu uzrokovati veliku štetu koja se ne može vrednovati samo financijskim sredstvima.

U dosadašnjem savjetničkom radu, uspostavljen je kontakt s pojedincima i tvrtkama koje su sudjelovale u projektima sanacije klizišta⁹ i odrona. Njihovo iskustvo i stručno mišljenje je uzeto u obzir prilikom izrade ovog prijedloga.

Sanacija klizišta i odrona predstavlja skup nepoznanica ako joj se pristupi bez pravilne analize osnovane na dubinskim mjerenjima terena. Razlozi dubinskog mjerenja sastava tla, korištenjem geološke mjerne opreme, je nužan preduvjet projektiranju građevinskog izvedbenog projekta zbog velike vjerojatnosti stvaranja oportunih gubitaka prilikom izvođenja zahvata sanacije. Također, upitna je i mogućnost određivanja sastavnica garantnih zahtjeva i izdavanja garancija za izvedene građevinske radove od strane izvođača.

U projektu sanacije bi, osim građevinskih stručnjaka, potrebili bili stručnjaci šumarske i pedološke struke, koji bi zajedno s uređivačima krajobraza i konzervatorima osigurali tehničko-strukovne uvjete za kvalitetnu sanaciju.

Vjerujemo da se uprava grada Raba, kao i ustanove zadužene za gospodarenje nalaze u nezahvalnom položaju jer, prema dosadašnjim saznanjima, nema dovoljno kohezije oko djelovanja i upotrebe novčanih sredstava, kao i u tome što sadašnja situacija nije prepoznata kao ozbiljan problem koji nije lako riješiti bez uporabe pravilne analize i znatnih novčanih sredstava.

Nameće se činjenica da, ukoliko se ne provedu:

- sastanci tijela lokalne samouprave i upravnih tijela koja su zadužena za gospodarenje park-šumom Komrčar s ciljem prepoznavanja potrebe sanacije spomenutog problema i organizacije djelovanja

kao i:

- stručna predavanja i skupovi s namjerom da sustavno povećavaju obaviještenost javnosti o trenutnim procesima koji su zahvatili park-šumu

⁸ Oblik reljefa u obliku relativno dubokih i strmih nezatravljenih korita, formiranih privremenim vodotocima.

⁹ Na područjima gdje se razvijaju vododerine koriste se hidrotehnički sustavi: zatvaranje zidova, bedemi, terase, drenaža kanala, brane, zadržavajući zidovi, ..., kao i pošumljavanje i zatravljivanje padina i dna, kroz koji se zaustavlja razvoj mreža vododerina.

Komrčar, u smjeru osjetljivost javnosti, građana i stanovnika otoka Raba na ovaj problem;

realizacija sanacije može biti odgođena do vremena u kojem je situacija toliko poodmakla da će se buduće generacije morati pomiriti s gubitkom dijela park-šume Komrčar, kao i vrlo visokim iznosima sanacije.

Posjetiteljska infrastruktura

Postoji potreba, kao i nekoliko prijedloga za dodavanjem posjetiteljskih sadržaja u park-šumi Komrčar, s ciljem boljeg korištenja. Prema članku 119. stavku 2. Zakona o zaštiti prirode¹⁰, u park-šumi moguće je vršiti djelatnosti “koje ne narušavaju obilježja zbog kojih je proglašena¹¹”.

Dječje igralište i vježbalištâ

Prije početka i nevezano uz tijek sanacije Zaštitne zone park-šume Komrčar, zonu parka je moguće i potrebno približiti mlađoj populaciji otoka.

Slijedom informacija, Upravni odjel za komunalne poslove, na preporuku građana, prepoznao je potrebu uređenja infrastrukture dječjeg igrališta u park-šumi Komrčar. Udruga Društvo prijatelja Raba 1895 je dala prijedlog da se na poziciji dječjeg igrališta, u nastavku sjeverno prema unutrašnjosti parka, postavi poligon za sportske djelatnosti na otvorenom. Tim prijedlozima pridružio se i Mjesni odbor Rab sa svojim viđenjem potreba i prijedlogom vježbališta.

Oko ovog prijedloga, prije daljnjih koraka, potrebno je:

- organizirati sastanak i usaglasiti prijedlog izvedbenog projekta,
- provjeriti zakonsku usklađenost.

Komunalna infrastruktura

Postojeća komunalna infrastruktura je nedostatna i u lošem je stanju, izuzev klupa za odmor posjetioca koje se redovito uklanjaju izvan sezone, zbog obnavljanja i smanjenja mogućnosti vandalizma.

¹⁰ Zakon o zaštiti prirode, NN 80/13

¹¹ Rješenje br. 35/4 – 1965.MK/MZ, Zavod za zaštitu prirode, Zagreb

Informacijske ploče

Posjetiteljima park-šume Komrčar potrebno je na ulazima naznačiti da se radi o zaštićenom prostoru i upozoriti ih na posljedice kršenja zakona. Ploče bi trebale pratiti stilska obilježja i moraju biti izrađene na način koji ne dominira prostorom, a pruža potrebne informacije.

Posude za prikupljanje otpada

Zbog vandalizma, park-šuma Komrčar nema kvalitetno riješen sustav posuda za prikupljanje otpada. Postojeće posude za otpad potrebno je zamijeniti odgovarajućom inačicom koja mora biti izrađena od prirodnih materijala i ugrađena na način koji je otporan od vandalizma. Također, oblikovanje mora pratiti stilska obilježja parka i otoka Raba.

Uređaji za ograničavanje prometovanja

Zbog svojeg lakog pristupa i blizine gradskoj jezgri, park-šumu Komrčar nesavjesni pojedinci koriste kao put kojeg koriste prilikom obilaženja uređaja za ograničenje prometa, kao i sporedni put za dolazak na plažu i plažne objekte motornim vozilom. Osim što se na taj način narušava mir parka i izaziva nepotrebno zagađenje okoliša, prometovanje park-šumom Komrčar nije dozvoljeno zakonom.

Iz tog razloga potrebno je ugraditi odgovarajuće uređaje za ograničavanje prometovanja, s naglaskom da spomenuti uređaj mora imati svojstvo sprečavanja prometovanja vozila s dva kotača.

Staze za posjetitelje

Staze unutar park-šume Komrčar su na mjestima dotrajale. Potrebno je osmisliti njihovu rekonstrukciju, s naglaskom na trajnije rješenje od jednostavnog betoniranja, koje, osim pod težinom vozila, puca i zbog izmicanja tla i korijenja.

Čuvarska služba

Zbog dugotrajne zaštite, ugledajući se na druge gradske parkove, potrebno je uposliti čuvarsku službu koja bi na licu mjesta brinula o park-šumi i prijavljivala nepravilnosti.

Oplemenjivanje park-šume Komrčar

Slijedom naputaka iz stručnog rada iz bilješke br. 2, potrebno je provesti:

- dokumentirano stručno ocjenjivanje stanja,

od strane ustanove za upravljanje, u ovom slučaju Javne ustanove Priroda. Takvo ocjenjivanje pomoći će u:

- ❑ izradi idejnog i izvedbenog plana gospodarenja i oplemenjivanja¹²,

ukoliko takav detaljni plan ne postoji¹³. Sukladno planu i u njemu navedenoj metodologiji, započelo bi se s provedbom tijekom nadolazećih godina.

Radionice

Zbog povećavanja iskorištenja park-šume Komrčar, zajedno s njenom infrastrukturom, i kao razlog da se ona kao uporabni prostor približi širem stanovništvu otoka Raba, kao i školskoj i znanstvenoj zajednici, nameće se potreba organizacije radionica. Osim ovim ciljevima, radionice služe razvoju svijesti mlađe populacije o tom prostoru kao vrijednom dodatku životne sredine.

Također, u dugoročnom iskorištenju može se iskazati želja znanstvenih institucija koje imaju ispostave¹⁴ na otoku Rabu da, ukoliko im se pruži prilika, sudjeluju u većem obuhvatu u osmišljavanju sadržaja.

U skladu s razvojem infrastrukture, predlaže se:

- ❑ prikupljanje prijedloga projekatâ organizacije tematskih radionica u park-šumi Komrčar.

Savjetuje se da prijedlozi koriste infrastrukturu:

- 1) uvodno, za pokazni rad,
- 2) periodički, s utvrđenim rasporedom i planom djelovanja, i
- 3) na učestalij osnovi, u svim periodima godine.

Promocija, marketing i *brandiranje*

Narav, namjenu i osobine subjekta, park-šume Komrčar, nije potrebno posebno utvrđivati jer su poznati. Navedeni su taksativno u promotivnim materijalima Turističke zajednice grada Raba, znanstvenim radovima, knjigama i reportažama.

Prilikom razmišljanja, potrebno je uzeti u obzir i okolinu park-šume, objekte koji su u neposrednoj blizini i ukupan utjecaj na vizuru Grada. U spominjanju sanacije Zaštitnog pojasa park-šume Komrčar, navedeno je da se isti nalazi neposredno iznad gradske plaže i šetnice.

¹² Pri oplemenjivanju, osim izjednačavanja unutrašnjih ploha parka, poglavito se misli na dodavanje novih, višegodišnjih biljnih vrsta koje zahtijevaju minimalno održavanje, a raspored cvatnje ulaze u park čini atraktivnima.

¹³ Prema sadašnjim spoznajama ne postoji detaljan plan upravljanja

¹⁴ Nastavno pokusni šumski objekt Rab, Zavod za nastavno-pokusne šumske objekte, Šumarski fakultet u Zagrebu

Sadašnju, sporednu ulogu park-šume Komrčar moguće je promovirati na višu razinu. Ulaganjem u park-šumu Komrčar, Grad Rab dobiva direktnu priliku promovirati otok Rab dodatnim sadržajem. U indirektnom smislu, ovo je zajamčen i dugoročan povrat ulaganja na investiciju¹⁵.

Pronalazak modela financiranja

Spoznaje iz prethodnih koraka nameću razmišljanje o određivanju i pribavljanju sredstava za njihovo izvođenje. Presjek ovakvog projekta nije jednostavno vrednovati kao kada se radi o projektu komercijalne namjene.

Slijedom, možemo slobodno reći, sretnih okolnosti, u najavi je natječaj za korištenje potpora Europske unije:

- ❑ **6c2.1. Promicanje održivog korištenja prirodne baštine.** Natječaj će biti objavljen **31.03.2016.** i trajati će do **30.09.2016.**

Natječaj u najavi

Vrsta natječaja: Bespovratna sredstva, Natječaji u najavi

Država: Hrvatska

Tema/sektor: Okoliš, Infrastruktura

Iznosi sredstava €: 46.650.044

Prijavitelji: Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Mala i srednja poduzeća, Ustanove

Partneri: Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Mala i srednja poduzeća, Ustanove

Cilj je ulaganje u infrastrukturu, proizvode i usluge vezane uz odredišta prirodne baštine s ciljem zaštite i očuvanja i boljeg upravljanja prirodnom baštinom te povećanje (primarno turističke) atraktivnosti baštine. **Specifični cilj** je povećanje atraktivnosti, edukativnog kapaciteta i održivog upravljanja odredištima prirodne baštine.

Prihvatljive aktivnosti su:

- izgradnja i uređenje nove te rekonstrukcija i sanacija postojeće edukativne i posjetiteljske infrastrukture te njeno opremanje;
- edukativni/interpretacijski programi i sadržaji te programi podizanja svijesti namijenjeni posjetiteljima i različitim ciljnim skupinama;
- promocija, marketing i brendiranje zaštićenih prirodnih područja;
- aktivnosti pripreme i provedbe projekata uključujući izradu „Planova upravljanja posjetiteljima na području utjecaja“.

Prihvatljivi korisnici/partneri su:

- javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima;
- jedinice regionalne i lokalne samouprave;
- javne ustanove za zaštitu prirodnih vrijednosti;
- pravne osobe koje gospodare prirodnim dobrima (npr. Hrvatske šume, Hrvatske vode i dr.);
- turističke zajednice i dr.;
- OCD-i (organizacije civilnog društva).

Od gore navedenih, korisnik/potencijalni partner određuje se ovisno o karakteristikama pojedinog projekta. U slučaju projekta u zaštićenim područjima korisnici projekata mogu biti isključivo Javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima.

Ukupna vrijednost raspoloživih bespovratnih sredstava iznosi **357.200.000,00 HRK**. Indikativni intenzitet potpore je 85%.

¹⁵ ROI, return on investment

Važna napomena: Indikativni datum objave natječaja je **31. ožujka 2016. godine**. Navedeni datum isključivo je informativnoga karaktera te je naveden u svrhu olakšavanja pretraživanja. Napominjemo da otvaranje natječaja može kasniti u odnosu na službeno objavljene indikativne najave.

Park-šuma Komrčar je zaštićeno područje, te slijedom događaja Javna ustanova Priroda mora biti korisnik/partner projekta. U dosadašnjem istraživanju navedene su dvije otegotne okolnosti:

- mogućnost da Javna ustanova Priroda smije biti jedini korisnik, a ne kao obavezni partner tijela lokalne samouprave u provedbi zajedničkog projekta potpore,
- mogućnost da Javna ustanova Priroda ima projekte u pripremi koje bi pokrenula prije ovog prijedloga.

Zbog toga se ponovo napominje važnost brze i jasne komunikacije između institucija ukoliko se želi ostvariti ovaj prijedlog i krenuti ka projektu.

Obzirom da se radi o najavi projekta, postoji stvaran rok od najmanje mjesec dana do dana objave, u kojem je, u studiji predizvodljivosti, moguće utvrditi većinu nepoznanica i pristupiti daljnjim koracima koji vode.

Zaključak

Nakon iznesenih podataka oko park-šume Komrčar, možemo zaključiti da je ostalo još doista malo nepoznanica u operativnom smislu. Daljnji koraci djelovanja biti će utvrđeni preporukama, mogućnostima i voljom sudionika.

Rekapitulacija preporuka

R.br.	Opis
1.	Gospodarenje i sanacija
1.1.	Revizija kriterija prema kojima se dodjeljuje gospodarenje park-šumom Komrčar i/ili
1.2.	Stvaranje povoljnih uvjeta za gospodarenje prilikom sanacije Zaštitne zone park-šume Komrčar
1.3.	Održavanje sastanaka tijela lokalne samouprave i upravnih tijela koja su zadužena za gospodarenje park-šumom Komrčar s ciljem prepoznavanja potrebe sanacije spomenutog problema i organizacije djelovanja
1.4.	Održavanje stručnih predavanja i skupova s namjerom da sustavno povećavaju obaviještenost javnosti o trenutnim procesima koji su zahvatili park-šumu Komrčar, u smjeru osjetljivost javnosti, građana i stanovnika otoka Raba na ovaj problem
2.	Posjetiteljska infrastruktura
2.1.	Dječje igralište i vježbališta
2.1.1.	Organizacija sastanka svih uključenih strana i usaglašavanje oko prijedloga izvedbenog projekta
2.1.2.	Usklađivanje prijedloga sa zakonskim propisima
2.2.	Komunalna infrastruktura
2.2.1.	Tehnička specifikacija, nabava i ugradnja informacijskih ploča
2.2.2.	Tehnička specifikacija, nabava i ugradnja posuda za prikupljanje otpada
2.2.3.	Normizacija, oblikovanje i rekonstrukcija staza za posjetitelje
2.2.4.	Uvođenje čuvarske službe
3.	Radionice
3.1.	Prikupljanje prijedloga projekatâ organizacije tematskih radionica u park-šumi Komrčar
4.	Promocija, marketing i brandiranje
4.1.	Određivanje promotivnih aktivnosti u smjeru korištenja i <i>brandiranja</i> park-šume Komrčar kao cjeline u svrhu turističke promidžbe, lokalno pri TZ Rab, i globalno pri TZ RH
5.	Pronalazak modela financiranja
5.1.	Određivanje proračunskih sredstava
5.2.	Jačanje suradnje i razmjene informacija između vlasnika područja i ustanove za upravljanje
5.3.	Izrada studije predizvedivosti natjecanja za potporu EU